

Gamle møller på Lolland-Falster

www.moellerpaalf.dk

På Lolland-Falster er der bevaret forholdsvis mange gamle møller – og de er alle vindmøller. Især er der mange stubmøller, som er den ældste type vindmølle. Af de bevarede 18 stubmøller i Danmark befinder de 5 sig på Lolland-Falster, heriblandt landets måske ældste. Og de er alle funktionsdygtige.

Stubmøllerne

De fem bevarede stubmøller på Lolland-Falster er i kronologisk rækkefølge: Maribo (Vesterby, ca. 1600), Østofte (ca. 1641), Torkilstrup (ca. 1650), Kappel (ca. 1730) og Stouby (ca. 1790).

Stubmøllen er bygget op omkring en stub. Det er et lodretstående stykke egetømmer, der bæres og støttes af møllefodens skræstivere. Hele møllehuset eller møllekroppen kan drejes om stubben ved hjælp af et spil (en krøjevogn).

Adgangen til en stubmølle sker via svansen, som er et langt stykke tømmer, en »hale«, der stikker ud fra møllekroppen. Svansen har en dobbelt funktion: Den fungerer som trappe og bruges desuden, når møllen skal drejes (krøjes).

De hollandske møller

I løbet af 1800-tallet blev de gamle stubmøller udkonkurreret af en ny mølletype, som blev kaldt hollandske møller. Den hollandske mølle er konstrueret, så kun selve hatten med vingerne drejes efter vinden.

Møllekroppen blev derved en faststående bygning, som kunne gøres meget større. Den nederste del blev ofte bygget af kampesten eller mursten. En afgørende teknisk forskel mellem stubmøllerne og den hollandske mølle er desuden, at kværnene i en hollandsk mølle drives af et vandretliggende tandhjul, stjernehjulet. Det muliggør, at der kan være flere kværne i en hollandsk mølle.

De hollandske møller, der omtales på dette informationsark, er i kronologisk rækkefølge: Ejegod (1816), Vindeby (1824), Fejø (1858), Eskilstrup (1882), Ket-

tinge (1891), Majbølle (1896) og Gedesby (1911). Der findes desuden på Lolland-Falster nogle private møller: Lundby, Nørre Alslev, Skovby og Sundvedgård.

Ejegod Mølle (Nykøbing)

blev opført i 1816 som en stor 8-kantet hollandsk mølle med galleri og løgformet hat. Den hørte under gården Ejegod, hvorfra den har sit navn. I 1936 blev møllen overtaget af Nykøbing Kommune, og i 1964 blev den fredet. På nuværende tidspunkt ligger møllen i den nordlige del af Nykøbing by omgivet af bymæssig bebyggelse. Møllen ejes siden 2002 af Ejegod Møllelaug, som har stået for en gennemgående restaurering, hvor kun den sidste indvendige etape mangler. Den oprindelige møllerbolig og magasinbygning i forbindelse med møllen er bevaret. Der er indrettet legetøjsmuseum i den gamle møllerbolig.

Adresse: Ejegodvej 4, 4800 Nykøbing F.

Adgang: Efter nærmere aftale.

Web: www.ejegodmoelle.dk

Mail: bondepreben@gmail.com

Kontaktperson: Preben Bonde (tlf. 54 85 77 41).

Eskilstrup Mølle

blev opført i 1882 og var i brug indtil 1960. Det er en gallerihollænder, som ikke er fredet. Eskilstrup Møllelaug blev stiftet i 1995 og har nu overtaget møllen og er i gang med en renovering. Endnu mangler vinger. Adresse: Eskilstrup Vestergade 11, 4863 Eskilstrup. Adgang til møllen i forbindelse med mølledagen 3. søndag i juni. Og i øvrigt efter nærmere aftale.

Web: www.moellerpaalf.dk

Mail: carstenastrup@hotmail.com. Kontaktperson: Carsten Astrup Jørgensen (tlf. 27 62 70 29).

Fejø Mølle

er en hollandsk mølle med galleri. Den blev oprindelig opført i 1858 i Briget på Fejø. I 1905 blev den flyttet til en mere central placering i Østerby midt på Fejø. Møllen var i drift indtil 1950 og er ikke fredet. Fejø Møllelaug blev stiftet i 1996 og er ved at være færdig med restaureringen. Undermøllen, møllekrop, galleri og hat er istandsat. Endnu mangler vinger og indvendig teknik.

Adresse: Herredsvej 278A, 4944 Fejø.

Adgang: I undermøllen er der møllebutik og turistinformation. I sommerperioden er der åbent lørdag, søndag og onsdag kl. 14-17 med salg af kaffe og kage m.m. Og ellers åbent efter aftale.

Web: www.fejoemoelle.dk

Mail: info@fejoemoelle.dk

Kontaktperson: Preben A. Jensen (tlf. 61 60 58 99).

Gedesby Mølle

er den yngste af de hollandske møller på Lolland-Falster. Den er opført i 1911 og var i brug som vindmølle indtil 1947. Den er også en af de mindste gallerimøller, idet den kun har et vingefang på ca. 16 meter. Gedesby Møllelaug blev stiftet i 1985 og har stået for istandsættelse og løbende vedligeholdelse af møllen, som er fuldt funktionsdygtig og kan male mel.

Adresse: Kobbelsøvej 1, Gedesby, 4874 Gedser.

Adgang: I sommersæsonen har møllen åbent dagligt kl. 11-16. I tilknytning til møllen er der en genbrugsbutik, som også serverer kaffe. Der er desuden i løbet af året en del særarrangementer.

Web: www.gedesbymoelle.dk

Mail: info@gedesbymoelle.dk

Kontaktperson: John Scharstein (tlf. 22 11 59 58).

Kappel Stubmølle

regnes for at være bygget ca. 1730, men kan måske være ældre. Den blev ombygget i 1844. Senest er den restaureret i 1980'erne og i 2004, sådan at den nu kan male mel. Bræddebeklædningen er malet med svenskrødt, og møllen har stråtag. Møllen var i drift indtil 1935 og blev bygningsfredet i 1959. Den ejes siden 2003 af den selvejende forening Kappel Stubmøllelaug.

Adresse: Kappelvej 6, Kappel, 4900 Nakskov.

Adgang: I sommerferien er der åben mølle hver tirsdag kl. 14-17. Derudover er møllen åben ved den årlige mølledag og efter nærmere aftale. Der er gratis adgang.

Web: www.kappelstubml.dk

Mail: holger@sejrupvilladsen.dk

Kontaktperson: Holger Villadsen (tlf. 54 70 54 08).

Kettinge Mølle

er en gallerihollænder, der er opført i 1891 til erstatning for en forfalden stubmølle. Det blev en moderne vindmølle med gennemkørsel og automatisk hejseværk. Vingefanget var 31 alen (19,5 m). Møllen var i brug til omkring 1947. Siden 1998 ejes møllen af Kettinge Møllelaug, der har stået for en restaurering. Senest er møllen i 2011 blevet forsynet med hat og vinger. Nu mangler blot den indvendige teknik, så kværnene igen kan rotere og male korn.

Adresse: Grønnegadevej 1B, 4892 Kettinge.

Adgang: Møllen er åben for besøgende i skolesommerferien på torsdage kl. 14-17 eller efter aftale.

Web: www.kettingemoelle.dk. Mail: ibki@dlgmail.dk.

Kontaktperson: Ib Henriksen (tlf. 54 87 31 70).

Majbølle Mølle

er en hollændermølle, som står meget synligt i det østlollandske landskab tæt på motorvejen ca. 2 km fra Guldborgsund-tunnelen. Møllen er opført i 1896 og afløste en stubmølle, der havde stået på stedet siden 1612. Vingerne er på 18 m. Møllen var i funktion indtil 1944-46. Majbølle Møllelaug blev stiftet i 1982 og overtog møllen i 1984, hvorefter den blev restaureret og var fuldt funktionsdygtig. I 2011 blev den dog udsat for en stormskade, som medførte, at vingerne måtte demonteres. I tilknytning til møllen er der udstilling af gamle markredskaber og en udstilling om møllens restaurering.

Adresse: Majbølle Byvej 82, Majbølle, 4862 Guldborg.

Adgang: Kun efter forudgående aftale. Møllen deltager i den årlige mølledag og holder desuden julemarked.

Web: www.majboellemoelle.dk.

Mail: post@majboellemoelle.dk.

Kontaktperson: Se møllens hjemmeside.

Maribo (Frilandsmuseet)

Stubmøllen på Frilandsmuseet er en af Danmarks to ældste. Ved en dendrokronologisk undersøgelse i 2011 af møllens saddebjælke blev det påvist, at træet blev fældet i vinterhalvåret 1594/1595. Møllens oprindelige placering var i Vesterby på Fejø, hvor den var i brug helt frem til 1921. Stubmøllen blev i 1924 købt af daværende Lolland-Falsters Stiftsmuseum og flyttet til Frilandsmuseet i Maribo, der var under op-

førelse. Stubmøllen har i perioden 2009-2011 gennemgået en total restaurering og endnu en flytning. Møllen blev nemlig opsat på ny i 2011 på engen bag Frilandsmuseet, så den i dag kan køre. Det er nu også muligt at se møllen indvendig (kontakt museet).

Adresse: Meinckesvej 5, 4930 Maribo.

Adgang: Museet er åbent fra 1. maj til 30. sept. kl. 10-16, samt i efterårsferien (uge 42). Mandag lukket. Entre 30 kr. for voksne, børn u/18 år gratis.

Web: www.museumlollandfalster.dk

Mail: post@museumlollandfalster.dk. Tlf. 54 84 44 00.

Nykøbing Se Ejegod Mølle

Stouby Mølle

er den yngste og største af stubmøllerne på Lolland-Falster – og måske også i hele Danmark. Den blev nyopført i 1790, efter at den gamle mølle var brændt. Teknisk set afviger den fra de andre gamle stubmøller ved at have to kværne og en skalkværn, som drives af et stjernejul. Møllen kører på mølledagen og enkelte andre dage, hvis vejr og vind tillader det.

Adresse: Stovbyvej 19, Stouby, 4873 Væggerløse.

Adgang: Fra 3. søndag i juni til slutningen af august er møllen åben onsdag, torsdag og fredag kl. 12-15, samt søndag kl. 12-14. Entre 10 kr. for voksne og gratis for børn. Endvidere er møllen åben på mølledagen 3. søndag i juni og efter aftale.

Web: www.stoubymoelle.dk

Mail: jenshvolbaek@stoubymoelle.dk

Kontaktperson: Jens Hvolbæk (tlf. 72 16 72 39).

Torkilstrup Mølle

er en stubmølle, der har ligget på en bakketop syd for Torkilstrup kirke siden ca. 1650. Den blev ombygget eller nybygget i 1743. Dette årstal findes på en oprindelig bjælke i møllen og på vindfløjen. Den var i brug indtil 1945 og blev restaureret i 1950 samt i 1993. Møllekrop og møllehat er beklædt med sorttjæret spån. Den ejes af Guldborgsund Kommune og drives af støtteforeningen Torkilstrup Møllens Venner.

Adresse: Torkilstrupvej 10A, 4863 Eskilstrup.

Adgang: Gratis adgang, men kun efter aftale. Møllen er åben Kristi himmelfartsdag, på mølledagen og ved

høstgudstjenesten i Torkilstrup. Der er borde og bænke ved møllen og en flot udsigt over landskabet.

Web: www.moellerpaalf.dk

Mail: vsadata@gmail.com

Kontaktperson: Villads Andersen (tlf. 54 43 30 97).

Vindeby Mølle

er en hollandsk vindmølle med galleri. Den er opført 1824 som erstatning for en nedbrændt stubmølle, der lå samme sted. Undermøllen er opført i kampesten, og den ottekantede overmølle er i træ, der er beklædt med spån. Møllen var i brug indtil 1945 og blev fredet i 1959. Senest blev møllen restaureret i perioden 1989-1998 og er nu igen fuldt funktionsdygtig. Den drives af Vindeby Møllelaug, der har råderet over møllen i et uopsigeligt lejemål.

Adresse: Marrebæksvej 22, Vindeby, 4913 Horslunde.

Gratis adgang i sommerperioden onsdag kl. 14-17.30 og søndag kl. 14-18. Derudover er møllen åben ved den årlige mølledag og efter nærmere aftale.

Web: www.vindebymoelle.dk

Mail: formand@vindebymoelle.dk. Kontaktperson:

Lars Renner Mortensen (tlf. 54 93 30 60).

Østofte Mølle

er en stubmølle, der er opført i 1641 og var i brug indtil 1943. Den blev fredet i 1964. Den blev renoveret i 1970'erne og igen i 1990'erne. Møllen er beklædt med brædder og sorttjærede spån. Taget er bådformet med brædder på klink. Østofte Stubmøllens Møllelaug blev stiftet i 1991 og overtog i 2003 møllen fra Danske Møllers Venner. Møllen er fuldt funktionsdygtig.

Adresse: Østofte Møllevej 262, 4951 Nørreballe.

Adgang kun efter forudgående aftale. Møllen deltager i den årlige mølledag tredje søndag i juni.

Web: www.moellerpaalf.dk

Mail: mpedersen@dlgtele.dk. Kontaktperson: Mogens Pedersen (tlf. 54 78 94 19 eller 29 65 10 14).

Dette informationsark om de gamle møller på Lolland-Falster er udarbejdet af Holger Villadsen, især på grundlag af møllernes hjemmesider, hæftet »Møller på Lolland-Falster« (Maribo 1996) og møllelaugenes fælleside: www.moellerpaalf.dk. Ajourført dec. 2011.

Kontakt: holger@sejrupvilladsen.dk